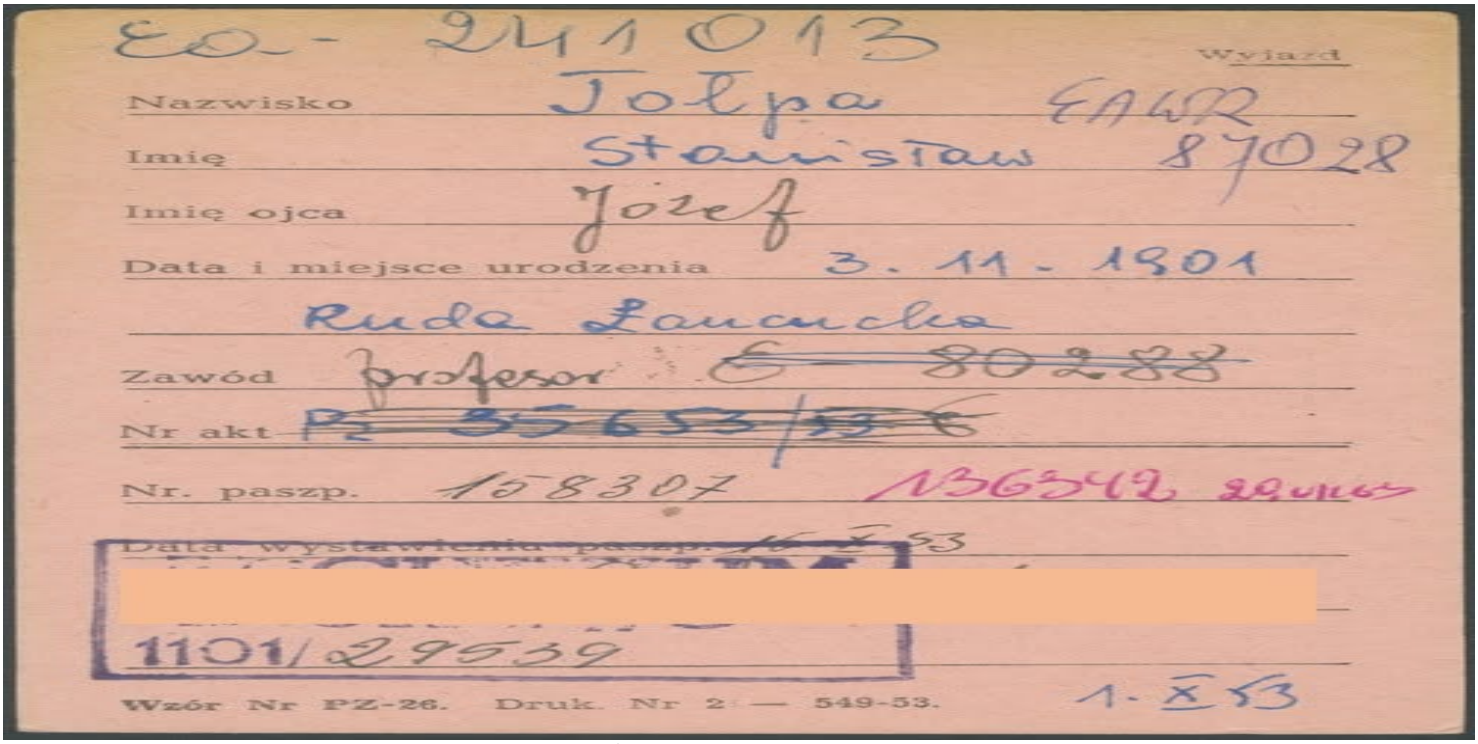
Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/129744,Profesor-Stanislaw-Tolpa-1901-1996-Czlowiek-niezwykly.html

Wydział
Nazwisko Tołpa
Imię Stanisław
Imię ojca Józef
Data i miejsce urodzenia 3. 11. 1901
Ruda Łańcucka
Zawód profesor
Nr akt
Nr. paszp.
Wzór Nr PZ-26. Druk. Nr 2 — 549-53.

Stanisław Tołpa – karta ewidencyjna z kartoteki paszportowej Biura Paszportów MSW (z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Profesor Stanisław Tołpa (1901-1996). Człowiek niezwykły

OKRES HISTORYCZNY

(1956-1970) Od Października do Grudnia (1970-1980) Od Gdańska do Gdańska (1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: ANNA ŁOKIETEK-STELMACH 03.11.2026

Profesor Stanisław Tołpa to wybitny polski naukowiec. Znany i szanowany na świecie. Botanik i torfoznawca, który całe swoje życie, całą swoją karierę naukową, poświęcił badaniom torfu. Zajmował się nim przez około 40 lat. Jego

nazwiskiem firmowana jest znana marka kosmetyków.

Na przełomie lat 80. i 90. XX w. było o profesorze głośno w związku z opatentowanym przez niego preparatem z torfu PTT (preparat torfowy Tołpy) nazywanym potocznie „lekiem na raka", który wzmacniał układ odpornościowy człowieka.

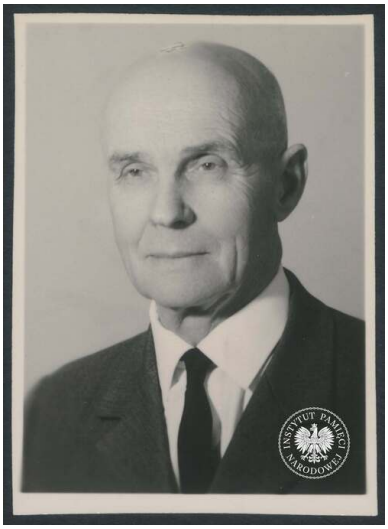
Od teologii do biologii

Prywatnie: mąż Idy (z domu Hohenberg), ojciec córki Ewy. Człowiek życzliwy ludziom i ich przyjaciel. Poświęcał cały swój czas, by pomagać innym. Ulubiony profesor, wprost uwielbiany przez studentów Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Uczył ich, żeby nigdy nie poddawali się i stale dążyli do celu. Całe jego życie było tego żywym przykładem.

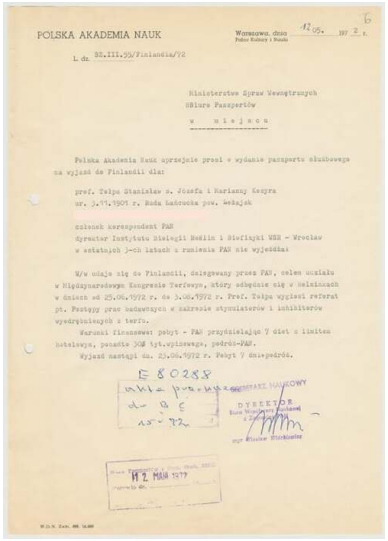
Poświęcał cały swój czas, by pomagać innym. Ulubiony profesor, wprost uwielbiany przez studentów Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Uczył ich, żeby nigdy nie poddawali się i stale dążyli do celu. Całe jego życie było tego żywym przykładem.

Stanisław Tołpa, syn Józefa i Marii z Kozyrów, urodził się 3 listopada 1901 r. w Rudzie Łańcuckiej na Rzeszowczyźnie jako jedno z siedmiorga ich dzieci. Został przez swoich rodziców przeznaczony do stanu duchownego. W 1920 r. ukończył Gimnazjum Realne w Leżajsku. Następnie wyjechał do Lwowa i rozpoczął studia teologiczne. Nigdy jednak nie został księdzem. Wybrał studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, które ukończył w 1928 r.

Już w czasie studiów podjął pracę w Katedrze Systematyki i Morfologii Roślin kierowanej przez prof. Stanisława Kulczyńskiego. Profesor Kulczyński był promotorem jego pracy doktorskiej pt. „Z badań nad wysokogórskimi torfowiskami Czarnohory", obronionej w 1930 r. W latach 1928-1934 uczestniczył w szeroko zakrojonych badaniach terenowych i kameralno-laboratoryjnych w grupie badawczej Biura Projektów Melioracji Polesia.

Stanisław Tołpa, zdjęcie z akt paszportowych, 1972 r. (fot. z zasobu IPN)

POLSKA AKADEMIA NAUK

Warszawa, dnia 18.05. 1972 r.

L. dz. 92.III.39/Finlandia/72

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Biuro Paszportów
w miejscu

Polska Akademia Nauk uprasza prosi o wydanie paszportu służbowego na wyjazd do Finlandii dla:

prof. Tołpa Stanisław s. Józefa i Marianny Kosyra
ur. 3.11.1901 r. Rada Radrucka pow. Wadujek

członek korespondent PAN
dyrektor Inst.tutu Biologii Roślin i Siedlisk WSR - Wrocław
w ostatnich 3-ch latach z ramienia PAN nie wyjeżdżał

W/w udaje się do Finlandii, delegowany przez PAN, celem udziału w Międzynarodowym Kongresie Torfowym, który odbędzie się w Helsinkach w dniach od 25.06.1972 r. do 1.07.1972 r. Prof. Tołpa wygłosi referat pt. Postępy prac badawczych w zakresie stymulatorów i inhibitorów wydzielanych z torfu.

Warunki finansowe pobytu - PAN przydzielające 7 diet z limitem hotelowym, pozostałe koszty wyjazdu, pokryje wnioskodawca.

Wyjazd nastąpi dn. 23.06.1972 r. Powrót 7 dniu.

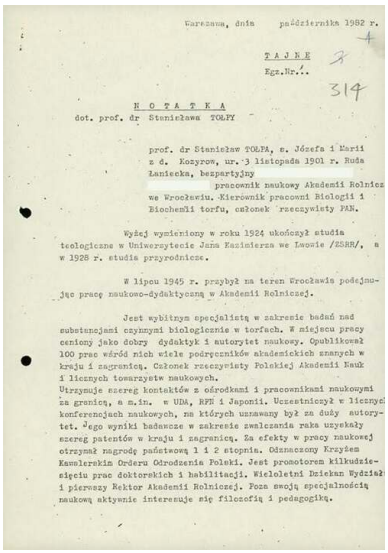
E 80288

DYREKTOR

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Wniosek PAN do Biura Paszportowego MSW o wydanie paszportu służbowego dla prof. Stanisława Tołpy na wyjazd na Międzynarodowy Kongres Torfowy, który odbywał się w Helsinkach w dniach 25 czerwca -

3 sierpnia 1972 r. (z zasobu IPN)

Warszawa, dnia października 1982 r.

TAJNE
Egz.Nr.1.

314

NOTATKA
dot. prof. dr Stanisława TOŁPY

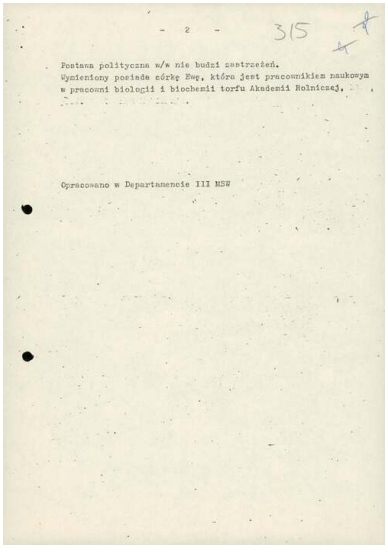
prof. dr Stanisław TOŁPA, s. Józefa i Marii z d. Koszyrow, ur. 3 listopada 1901 r. Ruda Łaniecka, bezpartyjny
pracownik naukowy Akademii Rolnicz we Wrocławiu. Kierownik pracowni Biologii i Biochemii torfu, członek rzeczywisty PAN.

Wyżej wymieniony w roku 1924 ukończył studia teologiczne w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie /ZSRR/, a w 1928 r. studia przyrodnicze.

W lipcu 1945 r. przybył na teren Wrocławia podejmując pracę naukowo-dydaktyczną w Akademii Rolniczej.

Jest wybitnym specjalistą w zakresie badań nad substancjami czynnymi biologicznie w torfach. W miejscu pracy ceniony jako dobry dydaktyk i autorytet naukowy. Opublikował 100 prac wśród nich wiele podręczników akademickich znanych w kraju i zagranicą. Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk i licznych towarzystw naukowych.
Utrzymuje szereg kontaktów z ośrodkami i pracownikami naukowymi za granicą, a m.in. w NRD, RFN i Japonii. Uczestniczył w licznych konferencjach naukowych, na których uznawany był za duży autorytet. Jego wyniki badawcze w zakresie zwalczania raka uzyskały szereg patentów w kraju i zagranicą. Za efekty w pracy naukowej otrzymał nagrodę państwową 1 i 2 stopnia. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jest promotorem kilkudziesięciu prac doktorskich i habilitacji. Wieloletni Dziekan Wydziału i pierwszy Rektor Akademii Rolniczej. Poza swoją specjalnością naukową aktywnie interesuje się filozofią i pedagogiką.

Notatka opracowana w Departamencie III MSW dotycząca prof. Stanisława Tołpy, s. 1 (z zasobu IPN)

- 2 - 315

Postawa polityczna w/w nie budzi zastrzeżeń.
Wymieniony posiada córkę Ewę, która jest pracownikiem naukowym w pracowni biologii i biochemii torfu Akademii Rolniczej.

Opracowano w Departamencie III MSW

Notatka opracowana w Departamencie III MSW dotycząca prof. Stanisława Tołpy, s. 2 (z zasobu IPN)

Do wybuchu II wojny światowej był nauczycielem w Kaliszu, uczył biologii w tamtejszym gimnazjum i liceum. W 1939 roku został zmobilizowany, brał udział w kampanii wrześniowej, walczył w bitwie nad Bzurą. Dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w różnych obozach jenieckich.

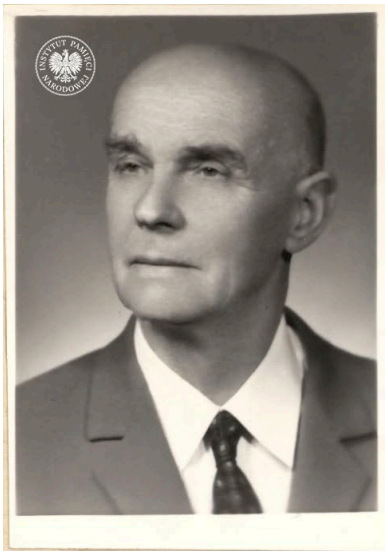
Badania nad torfem

Po wojnie udało mu się szczęśliwie wrócić do rodziny: żony Idy i córki Ewy. Jednak powrót do Lwowa nie wchodził już w rachubę. Jako nowe miejsce do życia wybrał Wrocław. Wieść niesie, że w 1945 r., kiedy pociągi nie kursowały, dotarł do Wrocławia na wielbłądzie, którego odkupił w Oleśnicy za 0,5 litra bimbru od żołnierzy sowieckich.

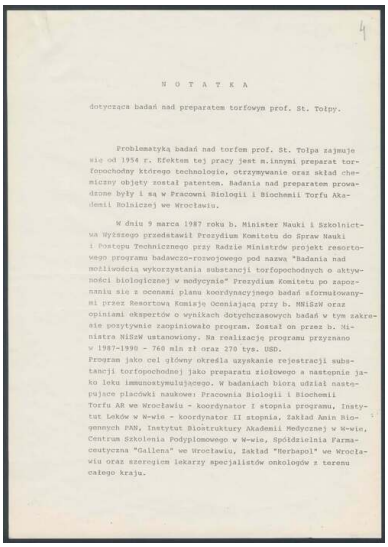
We Wrocławiu był już prof. Kulczyński i razem z nim Tołpa zaczął organizować Uniwersytet i Politechnikę. Pierwszych studentów zaczęto przyjmować już w 1945 r. Stanisław Tołpa habilitował się w 1946 r. na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W tym samym czasie został wybrany na dziekana Wydziału Rolniczego. Następnie zaczął organizować Wyższą Szkołę Rolniczą we Wrocławiu. W latach 1952-1954 był jej pierwszym rektorem. W 1958 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego, zaś w 1967 r. został członkiem Polskiej Akademii Nauk.

> Jako nowe miejsce do życia wybrał Wrocław. Wieść niesie, że w 1945 r., kiedy pociągi nie kursowały, dotarł do Wrocławia na wielbłądzie, którego odkupił w Oleśnicy za 0,5 litra bimbru od żołnierzy sowieckich.

Badaniom nad torfem poświęcił kilkadziesiąt lat swego życia. Pomimo braku środków finansowych, niepowodzeń i oporu ze strony środowiska medycznego, nigdy się nie poddał.Po przejściu na emeryturę, w 1971 r., nadal pracował nad swoim preparatem w utworzonej specjalnie dla niego Pracowni Biologii i Biochemii Torfu Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Wraz ze współpracownikami i grupą studentów jeździł na bagna, badając tysiące hektarów torfowisk. Pod jego kierunkiem przebadano bagna i torfowiska w dolinie Biebrzy, na Mazurach i na Lubelszczyźnie. Opracował klasyfikację torfów w Polsce i Europie Środkowej.

Stanisław Tołpa, zdjęcie z akt paszportowych, 1978 r. (fot. z zasobu IPN)

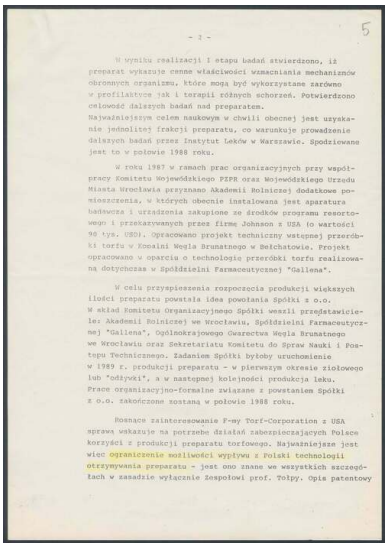
N O T A T K A

dotycząca badań nad preparatem torfowym prof. St. Tołpy.

Problematyką badań nad torfem prof. St. Tołpa zajmuje się od 1954 r. Efektem tej pracy jest m.innymi preparat torfopochodny ktorego technologie, otrzymywanie oraz skład chemiczny objęty został patentem. Badania nad preparatem prowadzone były i są w Pracowni Biologii i Biochemii Torfu Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

W dniu 9 marca 1987 roku b. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przedstawił Prezydium Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów projekt resortowego programu badawczo-rozwojowego pod nazwą "Badania nad możliwością wykorzystania substancji torfopochodnych o aktywności biologicznej w medycynie" Prezydium Komitetu po zapoznaniu się z opiniami planu koordynacyjnego badań sformułowanymi przez Resortową Komisję Oceniającą przy b. MNiSzW oraz opiniami ekspertów o wynikach dotychczasowych badań w tym zakresie pozytywnie zaopiniowało program. Został on przez b. Ministra NiSzW ustanowiony. Na realizację programu przyznano w 1987-1990 - 760 mln zł oraz 270 tys. USD.
Program jako cel główny określa uzyskanie rejestracji substancji torfopochodnej jako preparatu ziołowego a następnie jako leku immunostymulującego. W badaniach biorą udział następujące placówki naukowe: Pracownia Biologii i Biochemii Torfu AR we Wrocławiu - koordynator I stopnia programu, Instytut Leków w W-wie - koordynator II stopnia, Zakład Amin Biogenenych PAN, Instytut Biostruktury Akademii Medycznej w W-wie, Centrum Szkolenia Podyplomowego w W-wie, Spółdzielnia Farmaceutyczna "Galena" we Wrocławiu, Zakład "Herbapol" we Wrocławiu oraz szeregiem lekarzy specjalistów onkologów z terenu całego kraju.

Notatka dotycząca badań nad preparatem torfowym prof. Stanisława Tołpy, opracowana w 1988 r. w Komitecie RM do Nauki i Postępu Technicznego (z zasobu IPN)

- 2 -

5

W wyniku realizacji I etapu badań stwierdzono, iż preparat wykazuje cenne właściwości wzmacniania mechanizmów obronnych organizmu, które mogą być wykorzystane zarówno w profilaktyce jak i terapii różnych schorzeń. Potwierdzono celowość dalszych badań nad preparatem.
Najważniejszym celem naukowym w chwili obecnej jest uzyskanie jednolitej frakcji preparatu, co warunkuje prowadzenie dalszych badań przez Instytut Leków w Warszawie. Spodziewane jest to w połowie 1988 roku.

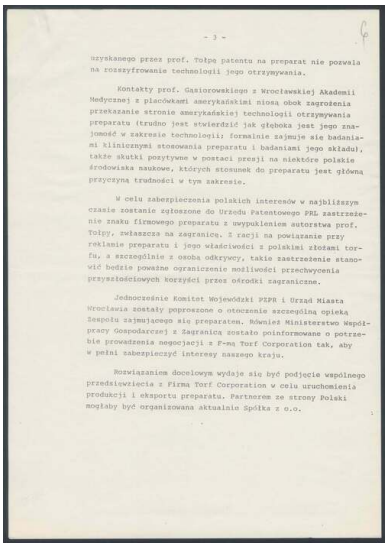
W roku 1987 w ramach prac organizacyjnych przy współpracy Komitetu Wojewódzkiego PZPR oraz Wojewódzkiego Urzędu Miasta Wrocławia przyznano Akademii Rolniczej dodatkowe pomieszczenia, w których obecnie instalowana jest aparatura badawcza i urządzenia zakupione ze środków programu resortowego i przekazywanych przez firmę Johnson z USA (o wartości 96 tys. USD). Opracowano projekt techniczny wstępnej przeróbki torfu w Kopalni Węgla Brunatnego w Bełchatowie. Projekt opracowano w oparciu o technologię przeróbki torfu realizowaną dotychczas w Spółdzielni Farmaceutycznej "Galiena".

W celu przyspieszenia rozpoczęcia produkcji większych ilości preparatu powstała idea powołania Spółki z o.o. W skład Komitetu Organizacyjnego Spółki weszli przedstawiciele: Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Spółdzielni Farmaceutycznej "Galiena", Ogólnokrajowego Gwarectwa Węgla Brunatnego we Wrocławiu oraz Sekretariatu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego. Zadaniem Spółki byłoby uruchomienie w 1989 r. produkcji preparatu - w pierwszym okresie ziołowego lub "odżywki", a w następnej kolejności produkcja leku. Prace organizacyjno-formalne związane z powstaniem Spółki z o.o. zakończone zostaną w połowie 1988 roku.

Rosnące zainteresowanie F-my Torf-Corporation z USA sprawą wskazuje na potrzebę działań zabezpieczających Polsce korzyści z produkcji preparatu torfowego. Najważniejsze jest więc ograniczenie możliwości wypływu z Polski technologii otrzymywania preparatu - jest ono znane we wszystkich szczegółach w zasadzie wyłącznie Zespołowi prof. Tołpy. Opis patentowy

---

Notatka dotycząca badań nad preparatem torfowym prof. Stanisława Tołpy, opracowana w 1988 r. w Komitecie RM do Nauki i Postępu Technicznego (z zasobu IPN)

- 3 -

6

uzyskanego przez prof. Tołpę patentu na preparat nie pozwala na rozszyfrowanie technologii jego otrzymywania.

Kontakty prof. Gasiorowskiego z Wrocławskiej Akademii Medycznej z placówkami amerykańskimi niosą obok zagrożenia przekazanie stronie amerykańskiej technologii otrzymywania preparatu (trudno jest stwierdzić jak głęboka jest jego znajomość w zakresie technologii; formalnie zajmuje się badaniami klinicznymi stosowania preparatu i badaniami jego składu, także skutki pozytywne w postaci presji na niektóre polskie środowiska naukowe, których stosunek do preparatu jest główną przyczyną trudności w tym zakresie.

W celu zabezpieczenia polskich interesów w najbliższym czasie zostanie zgłoszone do Urzędu Patentowego PRL zastrzeżenie znaku firmowego preparatu z uwypukleniem autorstwa prof. Tołpy, zwłaszcza na zagranicą. Z racji na powiązanie przy reklamie preparatu i jego właściwości z polskimi złożami torfu, a szczególnie z osobą odkrywcy, takie zastrzeżenie stanowić będzie poważne ograniczenie możliwości przechwycenia przyszłościowych korzyści przez ośrodki zagraniczne.

Jednocześnie Komitet Wojewódzki PZPR i Urząd Miasta Wrocławia zostały poproszone o otoczenie szczególną opieką Zespołu zajmującego się preparatem. Również Ministerstwo Współpracy Gospodarczej z Zagranicą zostało poinformowane o potrzebie prowadzenia negocjacji z F-mą Torf Corporation tak, aby w pełni zabezpieczyć interesy naszego kraju.

Rozwiązaniem docelowym wydaje się być podjęcie wspólnego przedsięwzięcia z Firmą Torf Corporation w celu uruchomienia produkcji i eksportu preparatu. Partnerem ze strony Polski mogłaby być organizowana aktualnie Spółka z o.o.

Notatka dotycząca badań nad preparatem torfowym prof. Stanisława Tołpy, opracowana w 1988 r. w Komitecie RM do Nauki i Postępu Technicznego (z zasobu

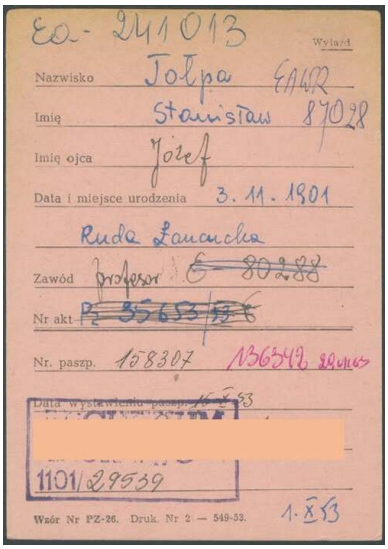
IPN)

Na podstawie jego badań powstał preparat torfowy Tołpy (PTT), w założeniu mający stać się lekiem przeciwnowotworowym. Profesor wyizolował związki organiczne w torfie, które według prowadzonych przez niego badań hamowały rozwój komórek rakowych.

> Wraz ze współpracownikami i grupą studentów jeździł na bagna, badając tysiące hektarów torfowisk. Pod jego kierunkiem przebadano bagna i torfowiska w dolinie Biebrzy, na Mazurach i na Lubelszczyźnie. Opracował klasyfikację torfów w Polsce i Europie Środkowej.

W 1989 r. doniesieniami o właściwościach torfu zainteresowała się Barbara Piasecka-Johnson, amerykańska businesswoman polskiego pochodzenia. Była uczennicą III LO we Wrocławiu i nazwisko Tołpy było jej znane z podręczników do biologii. Zainwestowała w badania nad PTT, wyposażając laboratorium profesora w nowoczesną aparaturę i finansując testy preparatu na liniach nowotworowych w USA. Założyła Torf Corporation, fabrykę leków, która zakupiła od Akademii Rolniczej licencję na przetwarzanie torfu.

Prof. Tołpa pijał rozcieńczony preparat torfowy, podkreślając, że dzięki temu unika wszelkich infekcji. Do końca życia był w doskonałej kondycji fizycznej i umysłowej. Zmarł 11 października 1996 r. we Wrocławiu w wieku 95 lat. Został pochowany na cmentarzu Ducha Świętego we Wrocławiu. Patent na wytwarzanie preparatu przekazał wcześniej uczelni.

EO- 241013

Wydział

Nazwisko Tołpa

Imię Stanisław 8702

Imię ojca Józef

Data i miejsce urodzenia 3. 11. 1901

Ruda Łańcucka

Zawód ~~Profesor~~ ~~E 80288~~

Nr akt ~~P 35653/55~~

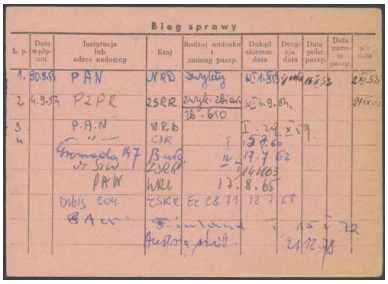
Nr. paszp. 158307 136342

Data wystawienia paszp. ~~15.~~ 53

1101/29539

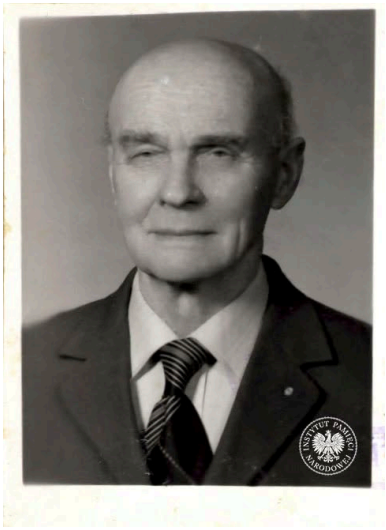
Wzór Nr PZ-26. Druk. Nr 2 — 549-53. 1. 8 53

Stanisław Tołpa – karta ewidencyjna z kartoteki paszportowej Biura Paszportów MSW (z zasobu IPN)

Bieg sprawy

L. p.	Data wpływu	Instytucja lub adres nadawcy	Kraj	Rodzaj wniosku i zmiany paszp.	Dokąd skierow. data	Decyzja data	Data pobr. paszp.	Data zwrotu do paszp.	Nr dok.
1.	30.8.53	PAN	NRD	zwykły	WT 4.53				
2	4.3.54	PZPR	ZSRR	zwykły 26-610	26-610				
3		P.A.N	NRD						
4		Gromadzka 147	CIR						
		ul. Sew	Bułg						
		PAN	ZSRR						
		Orbis 204	NRL						
		BAew	ZSRR						

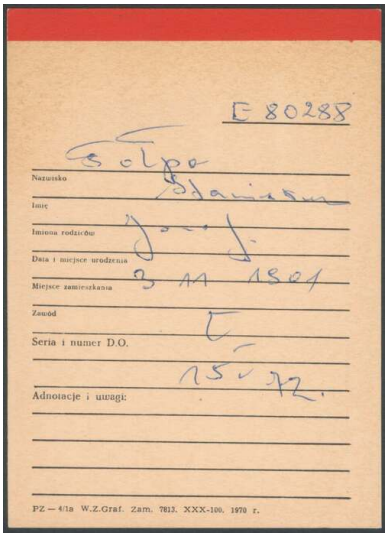
Stanisław Tołpa – karta ewidencyjna z kartoteki paszportowej Biura Paszportów MSW (z zasobu IPN)

Stanisław Tołpa, zdjęcie z akt paszportowych, 1984 r. (fot. z zasobu IPN)

* * *

We Wrocławiu znajduje się park Stanisława Tołpy. Jego imieniem i nazwiskiem nazwano szkołę podstawową przy ul. Orzechowej 90 we Wrocławiu oraz ulice we Wrocławiu, Jelczu-Leskowicach i Nowej Sarzynie. Został uhonorowany i odznaczony: Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Kawaleryjskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

E 80288

Nazwisko Tołpa

Imię Stanisław

Imiona rodziców Józef

Data i miejsce urodzenia 3 AA 1901

Miejsce zamieszkania

Zawód

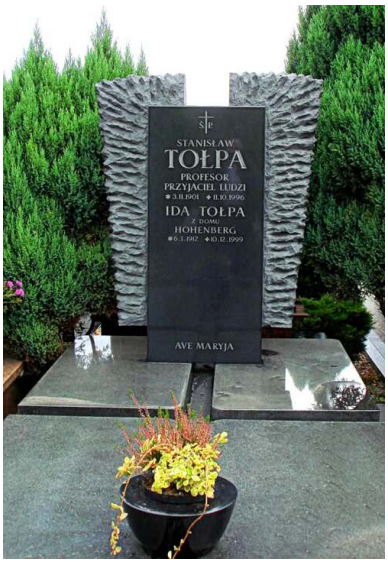
Seria i numer D.O.

15 V 72.

Adnotacje i uwagi:

PZ — 4/1a W.Z.Graf. Zam. 7813. XXX-100. 1970 r.

Stanisław Tołpa – karta ewidencyjna z kartoteki paszportowej Biura Paszportów MSW (z zasobu IPN)

Rodzinny grobowiec na cmentarzu parafialnym we Wrocławiu przy ul. Bardzkiej, gdzie pochowany jest prof. Stanisław Tołpa (domena publiczna)

Informacje o życiu i działalności prof. Stanisława Tołpy można odnaleźć w przechowywanych w zasobie Archiwum IPN materiałach kartoteczno-ewidencyjnych, a także w aktach paszportowych oraz w materiałach i notatkach opracowywanych przez MSW. W Instytucie znajdują się również dokumenty dot. preparatu prof. Tołpy oraz współpracy z firmą Torf Corporation.

COFNIJ SIĘ